

Intensiv ordväxling kräver känsla

Ett sms ska helst tryckas fram på nolltid. Knapparna är små och skärmen är liten. Samtidigt ska ditt engagemang skina igenom. Resultatet blir korthugget men innerligt.

Det hade bara gått några timmar sedan min yngste son föddes, och jag ville dela nyheten med alla jag kände. Medan den lille sov på min vänstra arm använde jag höger tumme för att meddela mig med världen. Jag knappade in klockslag, längd och vikt och skickade till alla i telefonboken.

Lyckönskningar och gratulationer strömmade sedan in under hela eftermiddagen och kvällen: "Hej :-)" hoppas ni mår bra! Är allt väl med Jakob? Tänk nu är ni 4a i familjen :-)" saknar er!, "Pussar Linnéa" och "Grattis! Vi såg på nätet. Hoppas allt gått bra. Vi går fortfarande och vankar. Ska till ackis imorgon, kanske är det vår tur då. Stora kramar Bettan o Jörgen".

ATT VISA KÄNSLOR inför en nyfödd bebis är för de flesta helt naturligt, men i sms svallar känslövågorna höga även när det gäller avsevärt vanligare eller neutrala händelser. En trend, särskilt bland ungdomar, har blivit att avsluta med *kram*, *puss* eller kanske till och med *älskar dig* till personer som de inte har ett kärleksförhållande med. Linnéa avslutar sitt meddelande med "pussar" och Bettan och Jörgen med "kramar". Om de båda meddelandena hade yttrats muntligt när vi sågs på stan är det tänkbart att Bettan och Jörgen hade kramat mig. Men troligtvis hade Linnéa inte pussat mig.

I min forskning om hur ungdomar kommunicerar har jag många exempel på starka känslor. En av flickorna skriver så här till sin väninna: "Du e min twin! Fattar inte hur ja skulle klarat mig utan dig! \$ även om jag ngn gång får a man så får du inte tro att ja glömt dig lr ngt! aldrig aldrig! Godnatt min vackra twin". Många oroar sig för ytligheten i sms, och undrar om den kan leda till att starka känslouttryck kommer att förlora sin laddning. Men de starka känslorna är även tydliga och vanligt förekommande i tal. Ungdomar tycks vara mer känslsamma med varandra än vad vuxna är. Jag tror därför att pussarna i Linnéas meddelande har mer att göra med att hon är ung, 16 år, än att hon är likgiltig för innebörden i ordet *pussar*.

Användningen av smileys är ytterligare ett exempel

på att sms-språket har en stark emotionell sida. De används bland annat för att uttrycka känslotillstånd och ironi. Tanken är att de ska motsvara det talade språkets mimik. Gubbarna kan vara glada :-)" =)" :]" eller ledsna :(De kan flirta ;) och räcka ut tungan :p

SMILEYN KOM TILL och etablerades under internets barndom. I likhet med förkortningar förekommer de i chatt för att göra samspelet snabbare. I det talade språket används mimik, gester, tonfall och röstlägen för att få samtalspartnern att uppfatta det som sägs på rätt sätt. I skriven text kan man behöva många ord för att uppnå samma resultat. Då är det enklare och snabbare att dra till med en glad eller ledsen gubbe.

"Hoppas du hade kul =)", skrev någon angående en födelsedagsfest. Och "Det låter bra :]" apropå förslaget att ses senare samma eftermiddag. Smileys saknas i meddelandet från Bettan och Jörgen medan Linnéas sms innehåller två leende ansikten.

Linnéa, Bettan och Jörgen uttrycker sig vardagligt. Det är vanligt i sms och har att göra med att ämnet är personligt och att vi känner varandra privat. Det vanligaste ämnet i ungdomarnas sms-konversationer är avstämning inför möten: "Hej! Jag har tittat fel i tabellen så jag kommer att komma försent. Jag letar på dig." Eller: "Jag är sjuk men kommer ändå. Kan ni möta mig vid skåpen 11.15?".

Ingen av de ungdomar som jag har studerat skriver sms i professionella sammanhang, till lärare eller arbetsgivare. Mottagarna är kompisar, pojk- eller flickvänner och familjemedlemmar. Detta kan vara ytterligare en förklaring till de många känslouttrycken.

Det otvungna och intima i sms är alltså en orsak till att språket i dem ibland skiljer sig från hur vi är vana att se skriven svenska. Skillnaden mot annat skriftspråk beror för det första på att tekniken begränsar antalet tecken per meddelande. För det andra önskar många att det ska gå snabbt, både att skriva och att läsa sms; man har bråttom eller sköter korrespondensen parallellt med andra sysslor. För det tredje vill man anstränga sig

så lite som möjligt. Förkortade ord och fraser är därför vanliga i sms: de tar mindre plats, och både skrivtid och ansträngning minskar. Så här skriver en flicka till sin pojkvän: "Vill ha d så här för all tid! E glad att d e jag o du."

I SAMBAND MED att det blev allt vanligare att skriva sms och olika interaktiva texter på nätet har nya förkortningar tillkommit. Många känner igen *f1* för *fett*, *q1* för *kul*, *tbx* för *tillbaks* och *lr* för *eller*. Men det är faktiskt få som verkligen använder dem. Kreativa förkortningar är, tvärtom vad många tror, ovanliga i ungdomars sms. Detsamma gäller på chattsidor. Till en början förvånades jag över det. Kanske hör sådana förkortningar till tiden då datorbaserade medier var nya och folk lekte mer med språket i syfte att lära känna mediernas funktioner och användningsområden. Det är också tänkbart att de nya förkortningarna har "stuckit ut" från det vanliga språket, uppmärksammas i medier, och därmed uppfattats som vanliga i sms.

Användningen av versaler och gemener följer inte heller konventionella skrivregler. Det kräver extra knapptryckningar att få fram stora bokstäver, såvida de inte följer efter stort skiljetecken, som punkt eller utropstecken. Det tar längre tid att få fram dem och det krävs en större arbetsinsats. Här är ett exempel ur ungdomsmaterialet: "halloo babe.. tack såå mkt för ditt mess! Försökte ringa men kunde tyvärr inte nå dig.. ska försöka vid ett senare tillfälle take care / tim".

VERSALER OCH GEMENER i sms används alltså på ett lite annorlunda sätt än i andra typer av texter. Det gäller även annan stavning och interpunktion. Ungdomarna har fler skrivfel i sina sms än de har i sina skoltexter. Förklaringen är oftare tidsbrist och lathet än okunskap. Till exempel har ett *g* fallit bort i "älsklins pluten" och ett *a* i "skall sov". Den annars så språkmedvetna flickan skriver "han" där det borde heta "honom" och "imorn" i stället för "i morgon": "Daniel fyller ju på lördag så jag ska till han imorn kväll!". De talspråkliga dragen speglar den alldagliga situationen. Det kanske går fortare för henne att skriva som hon pratar än att formulera sig enligt skriftspråkliga regler.

De flesta sms-användare är inte så noga med att skriva riktigt så länge det går att förstå vad som menas. Men det är synd att tekniken på vissa punkter snarare stjälper än hjälper, när man vill att det ska gå fort att formulera sig. Den så kallade T9-ordlistan i telefonen (se Språktidningen 3/09) känner till exempel inte igen vanliga sammansatta ord, och accepterar sällan ändelser. Man kan skriva bad och strand i en följd, men inte badstrand. Då måste man göra extra knapptryckningar.

Det kan tänkas att detta leder till onödiga särskrivningar. För att lägga till ändelser, som en eller ar till glass, krävs också flera knappmanövrar.

GRAMMATISKT KÄNNETECKNAS SMS av en stil som återfinns i telegram och på vykort. Meningarna är korta och staplas på varandra på ett sätt som ger en stackatoliknande rytm vid uppläsning. Ofta utelämnas ord som inte är direkt nödvändiga för förståelsen, till exempel subjekt. Så här kan det se ut: "Hej snuttis. Trodde du skulle ringa senare. Måste slagga nu. Sov gott." Eller: "Åkte ut i kvarten, äter pizza nu, kommer hem snart." Det korta meddelandet: "Gå på toalringsvara!", rymmer mycket information. Sändaren uppmanar mottagaren, som hon vet befinner sig på en lektion, att lämna klassrummet för att ringa upp, alternativt svara när telefonen ringer.

Lösryckta sms-meddelanden kan vara svåra att förstå eftersom sms ofta saknar referenser till omvärlden. I de kedjor av sms som jag undersöker är det vanligt att viktig information saknas. Ofta beror det på att denna har förmedlats via andra medier till exempel ansikte mot ansikte eller i ett telefonsamtal.

PÅ 1980-TALET OROADE man sig för att den uppväxande generationen skulle bli våldsam av att se på video. På 1880-talet trodde man att de kunde bli galna av att åka tåg som rörde sig i 50 kilometer i timmen. Nu undrar vi om språket vi använder i sms kommer att smitta av sig på andra typer av texter.

Gymnasieungdomar förmår att anpassa sitt språk efter situationen, det är min bestämda uppfattning. Sms-text liknar lika lite skriven text i skoluppsatser som telefonsamtalet med en kompis liknar telefonsamtalet med farmor. Och trots tydliga särdrag kan man inte tala om ett specifikt sms-språk. Alla användare har personliga sätt att uttrycka sig. Det går inte att säga att tonåringar generellt skriver som Linnéa och att personer över 30 år skriver som Bettan och Jörgen.

JAG HAR SETT många exempel på hur ungdomar låter en viss jargong följa med i olika medier. Jag kan känna igen språket hos en viss individ, i sms, i chatt och i personliga möten. Språket i sms är inte ett isolerat fenomen, frikopplat från annat språk och annan kultur. Förutom av användarnas personligheter styrs det också av sammanhanget, relationen mellan deltagarna, tiden, platsen och ämnet. De pojkar och flickor vars kommunikation jag har studerat kommer från olika delar i landet och har olika bakgrund. De presterar olika väl i skolan men förmår alla att anpassa sitt språk så att det passar situation, mottagare och medium. Det är tydligt att det viktigaste för användarna är att ärendet går fram, inte att språket följer en viss norm.